

Обставини справи

Заявник, Igor Bavčar — громадянин Словенії, який під час боротьби за незалежність від Югославії був міністром внутрішніх справ, а пізніше — міністром у справах Європи.

Справа стосувалася права заявника на справедливий судовий розгляд незалежним та безстороннім судом згідно із пунктом 1 статті 6 Конвенції та презумпцію невинуватості згідно із пунктом 2 статті 6 Конвенції у зв'язку з публічною заявою міністра юстиції Словенії. З огляду на час, коли було зроблено цю заяву, її нібито сприймали як вказівку та погрозу Високому суду міста Любляни, аби останній залишив в силі обвинувальний вирок стосовно заявника.

У 2013 році пан Bavčar в результаті судового процесу, де брало участь трое інших обвинувачених, був визнаний судом винуватим у зловживанні службовим становищем або правами під час здійснення економічної діяльності та у відмиванні грошей. Серед інших висновків, суд першої інстанції встановив, що він отримав 21,6 млн євро на свій банківський рахунок, якими він пізніше скористався. Йому було призначено покарання у вигляді позбавлення волі та зобов'язано повернути незаконно отримані активи.

Чотири обвинувачені подали до Верховного суду Словенії заяви про захист законності.

У 2015 році Верховний суд ухвалив рішення про повторний судовий розгляд, оскільки не було зрозуміло, чи всі елементи правопорушення, у вчиненні якого обвинувачувався пан Bavčar, були встановлені. У вересні 2016 року окружний суд міста Любляни визнав пана Bavčar невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, а саме у підбурюванні до зловживання службовим становищем або правами, але визнав його винуватим у відмиванні грошей. Суд вказав на контракти, укладені між паном Bavčar та Microtrust d.o.o. (компанія, що належала одному з обвинувачених), які, серед інших контрактів, становили собою фіктивну правову основу для транзакцій і фактичною метою яких було приховати незаконність походження отриманих коштів. Йому знову було призначено покарання у вигляді позбавлення волі та зобов'язано сплатити суму, еквівалентну незаконно отриманим коштам.

У лютому 2015 року виконання покарання щодо пана Bavčar було призупинено у зв'язку з погіршенням стану його здоров'я. Проте у вересні 2016 року з'явилися кадри, на яких він нібито грав в баскетбол.

З огляду на значну увагу ЗМІ, яку привернула до себе ця справа, 27 вересня 2016 року (день появи запису баскетбольної гри) тодішній міністр юстиції Goran Klemenčič дав інтерв'ю для POP TV (комерційний телевізійний канал). Журналіст зробив таку заяву: «Якщо ти впливовий та маєш гроші, ти можеш купити собі медичний висновок, аби не потрапити за ґрати. Коли у справі строки давності наближаються до закінчення, ви із задоволенням граєте у баскетбол...».

На що міністр, серед іншого, надав таку відповідь:

«Однак те, що відбувається зараз, абсолютно є ляпасом верховенству права в Словенії... він має бути остаточно засуджений, аби грати [баскетбол]... Якщо в цій справі [пана Bavlšar] закінчиться строк давності, дозвольте мені тут сказати: на Вашому шоу я багато разів брав на себе зобов'язання, і я вважаю, що дотримувався свого слова. В цьому випадку я зроблю все можливе, аби полетіли голови. ... [Я зроблю це] не тому, що хтось має бути засуджений або виправданий..., а тому, що закінчення строку давності у справі, а таких справ у нас занадто багато, є найгіршим результатом. Я вірю, що цього не станеться, але якщо це станеться... Я думаю, що багатьом людям доведеться відповісти [за це], і я буду першим, хто вимагатиме відповіді. ...».

Пан Bavlšar оскаржив рішення про повторний розгляд справи, стверджуючи, що відмивання грошей не могло бути результатом непрямого умислу і що твердження міністра на телебаченні становили собою тиск на суддів Високого суду. Ця скарга була відхилена, а рішення набуло статусу остаточного. Пан Bavlšar почав відбувати покарання у вигляді позбавлення волі у вересні 2017 року.

Пан Bavlšar подав заяву про захист законності, яку Верховний суд відхилив у лютому 2019 року. Дві конституційні скарги, подані заявником пізніше, зрештою не були розглянуті Конституційним судом.

Оцінка Суду

Пункти 1 та 2 статті 6 Конвенції

Суд нагадав, що презумпція невинуватості порушувалась, коли публічні службовці робили заяви про винуватість особи перед тим, як закінчився судовий розгляд справи щодо нього чи неї.

Він звернув увагу на статус пана Bavlšar у Словенії та його внесок у перехід цієї країни до демократії. Цілком зрозумілим було те, що ЗМІ зацікавилися його справою. Інтерв'ю міністра Klemenčič відбулося наступного дня після того, як було оприлюднено відео, на якому заявник нібито грав у баскетбол попри те, що він просив призупинити виконання свого покарання з огляду на стан здоров'я.

Його заява – «якщо в цій справі закінчиться строк давності... Я зроблю все можливе, аби полетіли голови» – викликала реакцію в судах та офісі прем'єр-міністра. ЄСПЛ вважав, що високопосадовці, зокрема міністр юстиції, мали розуміти, що вони були зобов'язані поважати принцип презумпції невинуватості. Щодо впливу цих заяв на розгляд у словенських судах, Суд зазначив, що на момент появи відповідних тверджень у цій справі пан Bavlšar був визнаний винуватим, але виконання його вироку було призупинено. Стосовно твердження про те, що Уряд заводить тому, хто «ймовірно має відбувати покарання у вигляді позбавлення волі», «грати у баскетбол», Суд вважав, що йшлося про підтвердження наявності вини пана Bavlšar. Сукупний ефект цих тверджень міг поставити під сумнів неупередженість Високого суду під час ухвалення рішення у справі.

Оскільки у справі пана Bavičar презумпція невинуватості була порушена, це призвело до порушення пункту 2 статті 6 Конвенції.

У результаті своїх висновків за пунктом 2 статті 6 Конвенції ЄСПЛ вирішив, що не було необхідності перевіряти, чи було право заявника на «незалежний та безсторонній суд» порушено згідно із пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Стаття 7 Конвенції

ЄСПЛ зазначив, що суд, який заново розглядав справу, визнав пана Bavičar винуватим у зв'язку з двома актами відмивання грошей: один вчинений із прямим умислом – отримання 21,6 млн євро, другий вчинений із непрямым умислом – використання цих коштів. Його було засуджено згідно із законом, чинним на той момент, попри те, що тлумачення «умислу» змінилося між моментом вчинення злочину та ухваленням остаточного рішення. Уряд стверджував, що засудження, однак, було передбачуваним згідно із законодавством, та надав національну судову практику на підтвердження цієї позиції.

Аргументи пана Bavičar стосовно словенського законодавства, судової практики, Конституції та практики Суду були розглянуті національними судами.

Обґрунтування щодо зв'язку між його діями та усвідомленням дій було вичерпно досліджено судами, які роз'яснили, що відповідно до релевантного законодавства (стаття 252 Кримінального кодексу) суб'єктивне ставлення виконавця було відкритим для інтерпретації, допускаючи кримінальні правопорушення, що могли бути вчинені як з прямим умислом, так і з непрямым.

Суд визнав, що це тлумачення відповідало змінам в національній судовій практиці, зустрічалося в інших справах та відповідало Конвенції.

Тому порушення статті 7 Конвенції не було.

Висновок

Порушення пункту 2 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Немає необхідності окремо розглядати скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Відсутність порушення статті 7 Конвенції (ніякого покарання без закону).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 7 вересня 2023 року й набуло статусу остаточного 19 лютого 2024 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.